

Хом'як О. А., к.пед.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ІНТЕГРАЦІЯ АУДИТОРНОЇ І ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ, ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** В статті досліджено проблему удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів, обумовлену підвищенням вимог до їх якісної підготовки у сучасних умовах конкуренції на ринку праці. Розкрито зміст аудиторних і позааудиторних занять, що формують естетичні погляди, смаки і переконання студентів. З метою підвищення рівня естетичної вихованості майбутніх фахівців дошкільної освіти, запропоновано програму спецкурсу «Естетичний розвиток особистості студента».*

***Ключові слова:** аудиторна і позааудиторна діяльність, інтеграція, майбутні фахівці дошкільної освіти .*

***Аннотация.** В статье исследована проблема совершенствования профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольных учебных заведений, обусловлена повышением требований к их качественной подготовке в современных условиях конкуренции на рынке труда. Раскрыто содержание аудиторных и внеаудиторных занятий, формирующих эстетические взгляды, вкусы и убеждения студентов. С целью повышения уровня эстетической воспитанности будущих специалистов дошкольного образования, предложена программа спецкурса «Эстетическое развитие личности студента».*

***Ключевые слова:** аудиторная и внеаудиторная деятельность, интеграция, будущие специалисты дошкольного образования.*

***Annotation.** In the article the problem of professional training of future specialists of preschool educational institutions due to their increased requirements for quality training in modern conditions of competition in the labour market. The content of classroom and extracurricular classes that form the aesthetic looks, tastes and beliefs of students. In order to improve the aesthetic education of future expert's preschool education program offered course «Aesthetic development of the individual student».*

***Keywords:** classroom and extracurricular activities, integration, future specialists of preschool education.*

Зростання вимог до професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в сучасних умовах конкуренції на ринку праці, потребує оновлення

підходів до системи формування їх професійної та естетичної культури. Сучасний стан, тенденції і перспективи вищої школи, вимагають критичної переоцінки сталих науково-теоретичних і практичних освітніх систем, перегляду підходів у використанні технологій виховної взаємодії педагогів і студентів. Однак, очевидним є той факт, що будь які зміни у вищій школі не зможуть у повній мірі себе виправдати, якщо не буде сформована активна, духовно багата, гуманна особистість майбутнього фахівця. Відтак, вважаємо, що реалізація естетичного потенціалу особистості студента, побудова внутрішніх і зовнішніх факторів формування його естетичного розвитку може здійснювати за умови інтеграції аудиторної і позааудиторної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

У вітчизняній педагогіці активно ведуться дослідження, що розкривають педагогічні можливості естетичного виховання в удосконаленні навчально-виховного процесу вищої школи. Так зазначеній проблемі присвятили свої праці В. Бутенко, І. Зязюн, О. Коркішко, Л. Масол, С. Мельничук, Н. Миропольська, О. Рудницька, Т. Смірнова, Т. Танько, Г. Шевченко. Соціально-психологічні та педагогічні аспекти розвитку особистості студента, її прояви в різних видах діяльності досліджували Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, А. Дмитрієв, К. Дурай-Новакова, М. Євтух, І. Кон, В. Лісовський, Б. Теплов, П. Якобсон. Однак, лише в небагатьох працях розглядалися питання формування естетичного розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Мета дослідження – дослідити проблему формування естетичного розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти шляхом інтеграції аудиторної і позааудиторної діяльності.

Однією з актуальних проблем сучасної вищої школи залишається проблема поєднання навчання в університеті із процесом виховання. Загальновідомо, що надпотужний виховний потенціал мають масові форми виховної діяльності. Тому, позанавчальна виховна діяльність традиційно залишається невід'ємною частиною професійної підготовки і здійснюється з метою саморозвитку й самореалізації студентів, поглиблення уявлень про себе як про особистість і майбутнього професіонала, виховання високого рівня естетичної культури.

Формування естетичного розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти може ефективно здійснюватися в процесі аудиторної роботи, позааудиторної та в процесі їх інтеграції.

Аудиторні заняття (лекції, семінарські, практичні роботи) дозволяють отримати студентам певну систему естетичних знань. Естетична освіта формує здатність бачити красу і застосовувати її практично; знання естетичних категорій, теорії культури і мистецтва становлять інтелектуальний компонент розвитку особистості.

Позааудиторні заняття дозволяють студентам включитися в художньо-творчу діяльність вищого закладу освіти, яка допомагає розвивати художньо-

естетичні здібності молоді, формувати образотворчі, літературні, музичні та інші вміння.

Саме в позааудиторний час відбувається засвоєння знань, здійснюється формування вмінь і практичне відпрацювання навичок студентами, які вони зможуть використати у своїй майбутній професійній діяльності. Адже засвоєння знань вважається цінним лише у тому випадку, коли воно досягає рівня практичного застосування [1].

В нашому дослідженні інтеграції ми надаємо пріоритетного значення, оскільки вважаємо її важливою частиною процесу естетичного розвитку особистості, котра поєднує різні підходи і елементи для отримання нового пізнавального результату, який перевершує за власною естетичною значимістю пізнавальну цінність усіх інтегрованих компонентів. Також в процесі інтеграції аудиторної та позааудиторної діяльності з естетичного виховання студентів відбувається формування їх естетичних поглядів і переконань, естетичної картини світу і оціночного ставлення до дійсності.

Інтеграція аудиторної та позааудиторної діяльності знайшла відображення в розробленій нами програмі спецкурсу «Естетичний розвиток особистості студента» (розроблений на основі «Естетики життя» М. Киященка) [2]. Програма представлена двома блоками. Перший блок: Основи естетичного виховання особистості студента. Другий блок: Культурно-масова робота як найважливіший засіб виховання естетичного смаку студентської молоді.

При розробленні програми враховувалися такі умови: дисципліни гуманітарного й естетичного циклів для майбутніх фахівців дошкільної освіти є обов'язковими в межах навчальної програми, тобто студенти знаходяться в рівних освітніх умовах; різноплановість художньо-творчого життя університету; кожен студент має змогу стати його активним учасником.

Зміст програми спецкурсу «Естетичний розвиток особистості студента» розглядався нами в контексті вдосконалення умов і можливостей естетичного розвитку, конкретний результат якого остаточно може проявитися в майбутній професійній діяльності сьогоденного студента.

Змістову основу першого блоку програми спецкурсу «Естетичний розвиток особистості студента» становить розділ: Основи естетичного виховання особистості студента, який реалізується засобами предметів гуманітарного циклу (філософія, історія, психологія, теорія виховання). Дисципліни гуманітарного циклу мають освітній характер і спрямовані на отримання необхідних естетичних знань, котрі сприяють збільшенню обсягу інформації. При цьому інформація перетворюється для майбутніх фахівців дошкільної освіти у новий продукт споживання, відтак потребують здатності задовольняти інтереси, бажання студентів, приносити задоволення.

Вирішенню проблем гуманітаризації естетичного виховання сприяє дисципліна «Філософія». Філософія є фундаментальною дисципліною для осмислення концепції естетичного, розглядає теоретичні засади естетичних категорій, духовних здібностей людини, до яких належать

розум, воля і почуття, що породжує тріаду «істина – добро – краса». Знання з філософії допомагають зрозуміти предмет естетики, а це важливо з точки зору виховання та формування у студента логіки наукового мислення, теоретичної зрілості і культури особистості. Знання методологічної основи філософії допомагає студентам осмислити значення «естетичного» в гармонійному розвитку особистості, зрозуміти систему естетичних принципів і способів наукового пізнання. Філософія як базова наука теорії естетичного виховання розглядає генезу й еволюцію «естетичного» у світовій і вітчизняній науці.

Важливим курсом гуманітарної освіти є «Історія», вивчаючи її студенти отримують знання про історію України, як невід'ємну частину історії людства, про основні закономірності й особливості світової історії крізь призму національної української історії; уявлення про історію людства та її основні етапи як важливі чинники формування ціннісних орієнтацій і визначення громадянських позицій. На заняттях аналізуються співвідношення не тільки політичних, економічних, а й духовних чинників в історії, ролі релігії і розвитку релігійних напрямів. Студенти вивчають нові підходи до проблеми людини в історії, характерні риси європейської та східної цивілізацій, основні етапи світової історії. Вагоме місце в історії світу відводиться ролі античної спадщини для світової культури, темі «Гуманізм і реформація»; пізнавальною є тема «Вплив історичних процесів на розвиток культури людства».

Таким чином, історична наука сприяє опануванню студентами джерел історичного знання, формуванню уявлень про основні етапи в історії людства, поняття сутності культури, її місця і ролі в історичному контексті; форм виникнення, розвитку і способів породження культурних цінностей в країнах світу; про механізми збереження і передачі їх в якості соціокультурного досвіду. Психологічним обґрунтуванням значущості естетичного в навчанні є взаємозв'язок теоретичної і чуттєвої діяльності особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти. На заняттях з Психології розглядається зміст естетичного розвитку особистості, її особистісних психічних властивостей, мислення і чуттєвості, ідеї та образу, образності й емоцій, споглядального і діяльнісного, механізми формування творчої активності, взаємозв'язок інтелектуального й оціночно-регулятивного.

Вважаємо, що ідеальною психологічною характеристикою естетично розвиненої людини є здатність до естетизації сприйняття, наявність естетичного смаку, здатність до естетичного самовираження, напруженість уваги, естетична вразливість, сприйнятливність, властивість естетичного судження, глибина естетичних знань, оригінальність, індивідуальність, завзятість, висока саморегуляція. У цьому сенсі лекційні та семінарські заняття з Психології допомагають особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти осмислити і зрозуміти властивості людської природи, опанувати закони активності психіки, поведінки та естетичної діяльності,

психології розвитку особистості студента. Психологічні дисципліни допомагають студентам закріпити механізм логічного мислення, вміння використовувати у професійній діяльності знання в аналіз сучасних явищ.

«Теорія виховання» є базовою навчальною дисципліною для майбутніх фахівців дошкільної освіти, оскільки вивчає загальні закономірності виховання людини. На заняттях із «Теорії виховання» розкривається сутність понять «виховання», «всебічний гармонійний розвиток», «процес особистісного розвитку дитини»; аналізуються принципи виховання, їх специфіка, форми і методи, засоби, технології виховання; пояснюється логіка інтегративного характеру формування особистісних якостей. Студенти засвоюють наукове положення про те, що поставлені завдання щодо виховання морального, фізичного, інтелектуального, естетичного розвитку молодой людини повинні стати особистісними установками кожної людини, трансформуючись у індивідуальну мету самовиховання. У цьому сенсі естетичне виховання розглядається як додатковий компонент у вирішенні загальної мети виховання.

На лекційних і семінарських заняттях майбутнім фахівцям дошкільної освіти пояснюється роль естетичного виховання в розвитку особистості, його сутність, зміст, форми, методи і засоби. При вивченні теми «Естетичне виховання» визначаються можливості естетичного впливу на особистість дитини в освітньо-виховному процесі. Естетична основа, як емоційно-естетичне спрямування лекції, сприймається студентами як умова, що сприяє підвищенню ефективності лекційного викладання, розвиває психічні компоненти особистості, сприйняття, активізує пізнавальну діяльність.

«Культурологія» є інтегративним вираженням гуманітарного знання, оскільки розглядає історію людської творчості, літопис світової культури, забезпечує занурення у світ психології людей і народів. Таким чином, культура є засобом осягнення світу, духовного досвіду людства [3].

Досить різноманітна за змістом програма «Культурології» дозволяє майбутнім фахівцям дошкільної освіти зрозуміти культурно-історичні передумови сучасної цивілізації, сприяє цілеспрямованому самостійному формуванню гуманістичних культурних орієнтацій. Культурологічна освіта дозволяє студенту осмислити її як сукупність культурних досягнень людського суспільства, розуміння ролі людини, особистості як суб'єкта культури, її носія, творіння і творця.

Другий розділ програми спецкурсу «Естетичний розвиток особистості студента» – культурно-масова робота як найважливіший засіб виховання естетичного смаку в майбутніх фахівців дошкільної освіти реалізовується через:

– художню діяльність і художню практику: проведення тематичних і театралізованих вечорів; організація фестивалів мистецтва: «Студентська весна», фестивалів малих форм (впродовж року); проведення творчих конкурсів факультетів і університету; участь колективів самодіяльної

творчості в міських, обласних; проведення концертів художніх колективів поза межами університету.

– художньо-естетичну освіту в позааудиторний час і різні форми пропаганди літератури і мистецтва: пропаганда мистецтва через ЗМІ, бюлетені, стінгазету; екскурсії в музеї, галереї, на виставки; колективне відвідування вистав з проведенням глядацьких конференцій; проведення вечорів – святкових, тематичних (з літератури, музики, поезії), цікавих зустрічей, конкурсних вечорів; демонстрація художніх, документальних, науково-популярних фільмів; робота факультетських та університетських дискотек; наукові конференції з проблем сучасної літератури і мистецтва; конкурси та вікторини з естетичної тематики.

Позааудиторна естетична діяльність сприяє формуванню широких інтересів особистості, потребі в розкритті своїх здібностей [4]. Деякі з них можуть вдосконалюватися завдяки застосуванню ряду педагогічних прийомів, властивих колективу художньої самодіяльності.

Художні самодіяльні колективи володіють можливостями формування найважливіших якостей особистості своїх учасників: їх творчих здібностей, змістовної емоційної культури, почуття відповідальності.

Заняття художньо-творчою діяльністю дозволяють майбутнім фахівцям дошкільної освіти опанувати духовні цінності та надбання минулого і сьогодення, розвивати емоційно-чуттєву сферу особистості.

В контексті досліджуваної проблеми обґрунтовано, що інтеграція аудиторної і позааудиторної діяльності у вищій школі має широкі можливості для формування естетичного розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти, оскільки ґрунтується на єдності інтелектуального і емоційного впливу, результатом якої є готовність майбутніх фахівців дошкільної освіти до включення в естетичну діяльність, формування потреби людини-творця. Подальших наукових розвідок потребує проблема розробки технологій естетичної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти, котрі сприятимуть трансформуванню адаптивної поведінки суб'єкта в поведінку, спрямовану на творчу самореалізацію в професії, на розвиток здатності до самовираження в суспільстві та культурі.

1. Коваленко В. А. Формування духовності студентської молоді в процесі позааудиторної роботи / В. А. Коваленко // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – № 52. – С. 114–117. **2.** Киященко Н. И. Эстетика жизни / Н. И. Киященко : Учеб. пособие для учащихся лицеев и гимназий : [В 3 ч.]. – М. : ИНФРА-М – Ч. 3. – 2000 г. **3.** Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : монографія / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с. **4.** Сідорова І. С. Формування естетичної культури студентів педагогічних університетів у позааудиторній художній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ст. к. пед. наук. – Спец:13.00.07– теорія і методика виховання / І. С. Сідорова; Умань. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2013. – 20 с.

Рецензент: д.психол.н., професор Ставицький О. О.